

Biblioteka
AVANTURA REČI

Urednik
Borislav Pantić

Naslov originala
Yasmina Khadra
“L’attentat”

Copyright © Éditions Julliard, Paris, 2005
Copyright © 2010 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

“Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes d’aide à la publication de Culturesfrance/ministère français des Affaires étrangères et européennes.”

Objavljivanje ovog dela podržali su Culturesfrance i Ministarstvo spoljnih i evropskih poslova Francuske.

ISBN 978-86-7702-152-8

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2010.

Jasmina Kadra

ATENTAT

Prevela s francuskog
Melita Logo-Milutinović

**Čarobna
knjiga**

Ne sećam se da sam čuo ikakvu detonaciju. Možda samo nekakvo šištanje, nešto poput škripanja tkanine koja se cepa, ali nisam siguran. Pažnju mi je odvratio takoreći božanski lik, oko kojeg se rojila njegova pastva, a pretorijanska garda trudila da mu prokrči put do kola. „Prolaz, molim vas. Molim vas, razmaknite se.“ Vernici su se laktali kako bi izbliza videli šeika, dotakli skut njegove *galabije*. Uvaženi starac povremeno se osvrtao kako bi se javio nekom poznaniku ili zahvalio sledbeniku. Njegovo asketsko lice obasjavao je pogled prodoran poput oštrice sablje. Pokušao sam da se iskobeljam iz zanesenih tela koja su me gnječila, ali bez uspeha. Šeik se uvukao u svoj automobil, mahnuo rukom iza blindiranog stakla, dok su se dva telohranitelja smeštala kraj njega... A onda, ništa. Nešto je zaparalo nebo i sevnulo nasred kolovoza, poput munje; udarni talas pogodio me je punom snagom, razbacujući okupljeni svet koji me je u svom ushićenju držao zarobljenog. U deliću sekunde, nebo se srušilo, a ulica, koja je dotad kipela od verskog žara, okrenula se naglavačke. Telo nekog muškarca, ili možda dečaka, proletelo je mojom uskovitlanom svešču poput nejasnog bleska. Šta se dešava?... Talas prašine i plamena zahvata me i odbacuje kroz hiljade krhotina. Imam nejasan osećaj da se rastežem, rastapam u vihoru eksplozije... Na nekoliko metara –

ili svetlosnih godina – odatle, gore šaikova kola. Proždrljivi pipci gutaju ih, šireći vazduhom odvratani smrad spaljenog tela. Njihovo hujanje mora da je zastrašujuće; ja ga ne razaznajem. Iznenadna gluvoća otrgla me je od gradske vreve. Ništa ne čujem, ništa ne osećam; samo lebdim, lebdim. Lebdim čitavu večnost, i na kraju padam nazad na zemlju, ošamućen, rašrafljen, ali neobično priseban, očiju širom otvorenih, kadrih da sagledaju strahotu koja se obrušila na ulicu. U trenutku kada dotičem tlo, sve se zamrzava; plamenovi nad raznetim automobilom, krhotine, dim, kaos, mirisi, vreme... Samo neki nebeski glas izvija se nad neprobojnim mukom smrti, i peva *jednog dana, vratićemo se u svoj kraj grada*. Nije to glas u pravom smislu reči; liči na šumor, na čipku... Glava mi odskače... *Mama*, viče neko dete. Zov je slabašan, ali jasan, čist. Dopire iz velike daljine, iz nekog drugog sveta gde se vratio spokoj... Plamenovi koji gutaju kola odbijaju da se pokrenu, krhotine da padnu... Moje ruke traže se po šljunku; mislim da sam pogođen. Pokušavam da pomerim noge, izvijem vrat; nijedan mišić me ne sluša... *Mama*, viče dete... *Tu sam, Amine*... I zaista, mama je tu, pojavljuje se iza dimne zavese. Korača među zaleđenim odronima, okamenjenim pokretima, otvorenim ustima okrenutim ka bezdanu. S mlečnobelim velom i pogledom stradalice, na trenutak mi liči na Bogorodicu. Moja majka uvek je bila takva, blistava i tužna istovremeno, poput voštanice. Kad bi spustila ruku na moje vrelo čelo, izvukla bi iz njega svu vatru i sve brige... *I sad je tu*; njena čarolija nije nimalo izbledela. Drhtaj mi prolazi celim telom, i oslobađa svemir, pokreće pomamu. Plamenovi se vraćaju svom jezivom kolu, krhotine svojim putanjama, panika svojim izlivima... Neki čovek u iskidanoj odeći, garavog lica i ruku, pokušava da priđe zapaljenim kolima. Teško je povređen, ali, iz ko zna kakvog inata, nastoji po svaku cenu da pomogne šeiku. Kako se uhvati za vrata, odbije ga šikljanje plamenova. U kolima gore zarobljena tela. Dve

krvave utvare prilaze s druge strane, pokušavaju da razvale zadnja vrata. Vidim kako izvikuju naredbe ili urlaju od bola, ali ne čujem ih. U blizini, neki unakaženi starac tupo zuri u mene; kao da nije svestan toga da mu je utroba rasuta, da mu se krv u slapovima sliva u jarak. Jedan ranjenik hramlje po ruševinama, na leđima mu ogromna mrlja koja se puši. Prolazi tik pored mene, uplakan i sluden, i malo dalje ispušta dušu, razrogačenih očiju, kao da ne prihvata da se tako nešto moglo dogoditi baš *njemu*. Dve utvare naposletku razbijaju vetrobran i uleću u kabinu. Drugi preživeli priskaču im u pomoć. Golim rukama komadaju zapaljeno vozilo, lome stakla, navaljuju na vrata, i uspevaju da izvuku šaikovo telo. Desetak mišica odnosi ga dalje od ognja, a potom polaže na pločnik, dok se gomila ruku upinje da mu ugasi odeću. Počinjem da osećam strahovito peckanje na kuku. Pantalone su mi gotovo nestale; tek me tu i tamo i dalje pokriva nekoliko ugljenisanih parčića. Noga mi leži uz bok, groteskna i užasna istovremeno; drži je još samo tračica mesa na butini. Najednom me napušta sva snaga. Imam osećaj da mi se vlakna raspliću, da se već raspadaju... Konačno do mene dopire zavijanje ambulantskih kola; malo-pomalo, zvuci ulice vraćaju se u svoj tok, izlivaju se na mene, zaglušuju me. Neko se naginje nad moje telo, površno ga pregleda i udaljava se. Sad vidim kako čuču kraj hrpe ugljenisanog mesa, opipava mu puls, a potom daje znak bolničarima. Drugi čovek hvata me za zglavak, pa ga pušta da padne... „Ovaj je gotov. Tu ništa ne možemo...“ Hoću da zadržim zglavak, da ga primoram da se sretne sa svojim blizancem; ruka se opire, odriče mi poslušnost. *Mama*, opet će dete... U opštem haosu tražim majku... Vidim samo nepregledne voćnjake... voćnjake mog dede... poglavara... zemlju narandži gde je vladalo večno leto... i dečaka koji sanjari na vrhu brežuljka. Nebo je jasnoplave boje. Stabla narandži nižu se u nedogled. Dete ima dvanaest godina i srce od porcelana. U tom uzrastu, kad osećanja

samo naviru, naprosto zato što mu je samopouzdanje veliko koliko i radosti koje ga obuzimaju, htelo bi da zagriže mesec kao voćku, ubedeno da samo treba da ispruži ruku kako bi požnjelo sreću celog sveta... A tu, pred mojim očima, uprkos dramu koja je maločas zauvek pokvarila uspomenu na taj dan, uprkos telima u samrtnom hropcu na kolovozu i plamenovima koji potpuno obavijaju šekova kola, dečak skače i, ruku raširenih poput kopčevih krila, daje se u trk preko polja gde je svako drvo kao iz bajke... Suze mi brazdaju obraze... „Onaj ko ti je rekao da muškarac ne treba da plače ne zna šta znači biti muškarac“, poverio mi je otac kad me je zatekao skrhanog kraj poglavarovog odra. „Nije sramota plakati, sine. Suze su ono najplemenitije što imamo.“ Pošto nisam hteo da pustim dedinu ruku, čučnuo je kraj mene i zagrlio me. „Ne vredi ti da ostaneš ovde. Mrtvi su mrtvi, gotovi, na neki način odslužili su kaznu. A oni živi samo su duhovi koji su to postali pre vremena...“ Dva bolničara podižu me i tovaru na nosila. Ambulantna kola prilaze krećući se unazad, širom otvorenih zadnjih vrata. Nečije ruke uvlače me unutra i gotovo bacaju među druge leševe. U poslednjem trzaju, čujem sebe kako jecam... „Bože, ako je ovo neki stravičan košmar, daj da se probudim, iz ovih stopa...“

1

Posle operacije, naš direktor, Ezra Benajim, dolazi da me obiđe u mojoj kancelariji. Taj gospodin čio je i živahan, iako je prešao šezdesetu i počeo pomalo da nabacuje kilažu. U bolnici su ga nazvali narednikom, zbog njegove preterane vojničke strogosti, na koju se kalemio poslovično neumestan humor. Ali u teškim situacijama prvi bi zasukao rukave i poslednji se izvukao iz frke.

Pre nego što sam postao naturalizovani Izraelac, dok sam, kao mlad hirurg, kopao i nogama i rukama da dobijem državljanstvo, stajao je uz mene. Iako je tad još bio običan šef službe, koristio je ono malo uticaja koji mu je položaj donosio kako bi držao na odstojanju moje klevetnike. U ono vreme, beduinski sin teško se mogao pridružiti bratstvu univerzitetske elite a da ne izazove gađenje. Sve moje kolege s godine bile su bogata jevrejska deca sa zlatnim narukvicama i kabrioletom na parkiralištu. Gledale su me s visine i svaki moj podvig doživljavale kao napad na svoj rejting. Zato, kad bi me neko od njih izveo iz takta, Ezra nije ni pokušavao da sazna ko je prvi počeo; po pravilu bi stao na moju stranu.

Otvora vrata bez kucanja, gleda me iskosa, brk mu se smeška. Tako pokazuje zadovoljstvo. Vrtim fotelju kako bih se okrenuo licem k njemu, a on skida naočare, briše ih o mantil, i kaže:

„Priča se da si pacijenta izvukao sa ivice pakla.“

„Nemojmo preterivati.“

Vraća naočare na nos ružnih nozdrva, klima glavom, nakratko ostaje zamišljen, a onda mu pogled ponovo postaje strog.

„Dolaziš u klub večeras?“

„Ne mogu, danas mi se žena vraća.“

„A moj revanš?“

„Kakav revanš? Nisi me pobedio ni jedan jedini put.“

„Prljavo igraš, Amine. Uvek koristiš moje loše poteze da postigneš poene. A danas kad sam u formi, izvlačiš se.“

Zavaljujem se u fotelju kako bih ga bolje osmotrio.

„Da ti kažem otvoreno, mučeni moj Ezra? Udarac ti nije kao nekad, i ne bih sebi dozvolio da to zloupotrebim.“

„Nemoj me prerano otpisati. Na kraju ću te razbiti, jednom zauvek.“

„Za to ti ne treba reket. Samo mi daj otkaz, i završio si posao.“

Obećava da će razmotriti predlog, prstom dodiruje slepoočnicu u ležernom pozdravu, i odlazi da proziva bolničarke po hodnicima.

Ostavši sâm, pokušavam da ustanovim šta sam ono hteo pre nego što je Ezra upao, i prisećam se da sam krenuo da pozovem ženu. Dižem slušalicu, biram kućni broj, i prekidam posle sedmog zvona. Moj sat pokazuje 13.12. Da je Sihem uhvatila autobus u 9, odavno bi stigla.

„Ne sekiraj se previše!“, čujem iznenada doktorku Kim Jehudu, koja uleće u moj sobičak.

I nastavlja:

„Kucala sam pre ulaska. To što si ti izgubljen u svemiru...“

„Izvini, nisam te čuo.“

Rukom oholo odbacuje moja izvinjenja, pažljivo gleda kako mi se obrve mrdaju, pa pita:

„Zvao si kući?“

„Tebi ništa ne promiče.“

„Sihem se, naravno, još nije vratila?“

Izluđuje me njena pronicljivost, ali navikao sam da se nosim s njom. Poznajem Kim još od studija. Nismo pripadali istoj generaciji – bežao sam joj za tri godine – ali zagotovili smo se od prvih susreta. Bila je lepa i prirodna, i nije se premišljala onda kad bi se druge studentkinje deset puta ujele za jezik pre nego što zatraže upaljač od Arapina, pa bio on sjajan i zgodan momak. Kim se lako smejala, i svima prilazila otvorenog srca. Naše flertovanje bilo je očaravajuće nevino. Silno sam propatio kad ju je jedan mladi ruski bog, tek pristigao iz komsomola, oteo od mene. Kao fer igrač, nisam se bunio. Kasnije sam se venčao sa Sihem, a Rus se bez ikakve najave vratio kući, čim se raspalo sovjetsko carstvo; Kim i ja ostali smo odlični prijatelji, a tesna saradnja povezala nas je izuzetnim razumevanjem.

„Ljudi se vraćaju s odmora“, podseća me. „Putevi su zakrčeni. Jesi li probao da je dobiješ kod bake?“

„Na imanju nema telefona.“

„Zovi je na mobilni.“

„Opet ga je zaboravila kod kuće.“

Širi ruke, kao da se miri sa sudbinom.

„Maler.“

„Za koga?“

Podiže predivnu obrvu i prstom me opominje.

„Problem s nekim dobrim namerama jeste u tome što ne poseduju ni hrabrost obećanja koja daju, ni povezanost ideja.“

„Ovo je vreme jakih“, kažem dok ustajem. „Operacija je bila iscrpljujuća, i moramo povratiti snagu...“

Hvatam je za lakat i guram u hodnik.

„Prođi napred, lutko. Hoću da vidim sve divote koje imaš u pozadini.“

„Smeo bi to da ponoviš pred Sihem?“

„Samo se kreteni nikad ne predomisle.“

Kimin smeh prašti kroz hodnik poput svetlucanja girlande u sirotinjskom staračkom domu.

Ilan Ros pridružuje nam se u kantini pred kraj ručka. S pretrpanim poslužavnikom, smešta se desno od mene, tako da gleda u Kim. Stomaka izbočenog ispod otvorenog mantila, jarkocrvenih obraščina, proždire, za početak, tri hladne šnicle, pa briše usta papirnom salvetom.

„Još tražiš vikendicu?“, pita me uz halapljivo kлокotanje.

„Zavisi gde.“

„Mislim da sam ti iskopao nešto. Nedaleko od Aškelona. Slatka kućica koja ima sve što treba da bi se čovek potpuno isključio.“

Moja žena i ja već godinu dana tražimo kućicu na moru. Sihem obožava more. Svakog drugog vikenda, kad dobijem slobodne dane, kolima skoknemo do plaže. Posle dugog hoda po pesku, popnemo se na dinu i do kasno u noć posmatramo obzorje. Zalazak sunca uvek je opčinjavao Sihem na način koji nikad nisam uspeo jasno da sagledam.

„Misliš da mi je džep dovoljno dubok?“

Za trenutak, purpurnocrveni vrat Ilana Rosa trese se od smeha kao žele.

„Otkako si prestao da se hvataš za novčanik, Amine, imaš više nego dovoljno da ostvariš polovinu svojih snova...“

Najednom, čuje se snažna eksplozija, zidovi podrhtavaju a stakla kantine zveče. Svi se zgledaju, zbunjeni, a potom oni koji su se našli blizu prozora ustaju i okreću se da pogledaju kroz njih. Kim i ja jurimo do onih najbližih. Napolju, ljudi koji su obavljali

uobičajene poslove u bolničkom dvorištu stoje nepomično, glave okrenute ka severu. Od fasade zgrade preko puta ne možemo da vidimo dalje.

„Mora da je bombaški napad“, kaže neko.

Kim i ja žurimo ka hodniku. Četa bolničarki već se penje iz suterena i trči u pravcu čekaonice. Sudeći po jačini udarnog talasa, mesto detonacije verovatno nije daleko. Radnik obezbeđenja uključuje radio-stanicu kako bi se raspitao o situaciji. Njegov sagovornik izjavljuje da ni on ne zna mnogo više. Na prepad zauzimamo lift. Na poslednjem spratu, jurimo ka terasi na krovu južnog krila zgrade. Tamo se već nalazi nekoliko radoznalaca, s rukom iznad očiju. Gledaju u pravcu oblaka dima koji se diže na desetak ulica od bolnice.

„Dolazi iz pravca Hakirje“, govori radnik obezbeđenja u radio-stanicu. „Ili eksplozivna naprava, ili bombaš samoubica. Možda automobil bomba. Nemam podataka. Samo vidim dim kako se diže s mesta eksplozije...“

„Treba da siđemo“, kaže mi Kim.

„U pravu si. Moramo se spremi da primimo prve evakuisane ljude.“

Nakon deset minuta, od delića informacija stvara se slika pravog pokolja. Jedni pominju napad na autobus, drugi kažu da je neki restoran odleteo u vazduh. Telefonska centrala preti da pukne. Stanje opšte uzbune.

Ezra Benajim objavljuje formiranje kriznog štaba. Bolničarke i hirurzi odlaze na Odeljenje za hitne slučajeve, gde su kolica i nosila poređana u uzavreo ali uredan lanac. Nije to prvi bombaški napad koji potresa Tel Aviv, a svaki put se pružanje pomoći odvija sve efikasnije. Ali napad ostaje napad. Na duže staze, čovek se može s njim nositi stručno, ne i ljudski. Potresenost i strah ne idu dobro uz hladnokrvnost. Kad se užas dogodi, uvek je srce prvo na meti.

Sad i ja stižem na Odeljenje za hitne slučajeve. Ezra je već tamo, bled, s mobilnim prilepljenim za uvo. Pokušava rukom da upravlja operativnim pripremama.

„Bombaš samoubica razneo se u restoranu. Ima više mrtvih i mnogo ranjenih“, saopštava on. „Ispraznite sale 3 i 4. I spremite se da prihvatite prve žrtve. Ambulantna kola su krenula.“

Kim, koja je otišla u svoju kancelariju da i sama okreće telefone, sustiže me u sali 5. U nju će se upućivati teški ranjenici. Ponekad, kad operacioni blok nije dovoljan, amputacije se obavljaju na licu mesta. S četiri hirurga proveravamo opremu za intervencije. Bolničarke se užurbano motaju oko operacionih stolova, spretne i precizne.

„Najmanje jedanaest mrtvih“, obaveštava me Kim dok uključuje aparate.

Napolju zavijaju sirene. Prva ambulantna kola uleću u bolničko dvorište. Ostavljam Kim da se bavi aparatima, i pridružujem se Ezri u čekaonici. Krici ranjenika odjekuju prostorijom. Neka žena, gotovo naga, ogromna, i isto toliko uplašena, previja se na nosilima. Bolničari koji joj pružaju pomoć jedva je smiruju. Prolazi pored mene, raščupane kose i razrogačenih očiju. Odmah za njom stiže okrvavljeno telo nekog momka. Lice i ruke su mu garavi kao da je izašao iz rudnika uglja. Grabim njegova kolica i pomeram ga u stranu kako bih oslobodio prolaz. Jedna bolničarka prilazi da mi pomogne.

„Šaka mu je otkinuta“, uzvikuje.

„Ne smete sad pući“, savetujem je ja. „Stavite mu povesku i smesta ga vodite u blok. Nema ni trenutka vremena za gubljenje.“

„U redu, doktore.“

„Sigurni ste da možete?“

„Ne brinite, doktore. Snaći ću se.“

U roku od petnaest minuta, čekaonica Odeljenja za hitne slučajeve pretvara se u bojno polje. U njoj se gura najmanje stotinak ranjenika, većinom položenih na goli patos. Sva kolica prekrivaju razbucana tela, strahovito izrešetana krhotinama, pojedina i opečena na više mesta. Jecaji i urlici šire se celom bolnicom. S vremena na vreme neki krik nadjača buku, obznani da je žrtva umrla. Jedna od njih gasi mi se na rukama, ne ostavivši mi vremena da je pregledam. Kim mi skreće pažnju da je operacioni blok krcat, pa teške slučajeve treba upućivati u salu 5. Jedan ranjenik zahteva da se neko odmah postara za njega. Leđa su mu odrana s kraja na kraj, a deo plečke mu je ogoljen. Uvidevši da mu niko ne priskače u pomoć, grabi bolničarku za kosu. Tek trojica kršnih delija uspevaju da ga nateraju da je pusti. Malo dalje, uklešten između dvoja kolica, neki ranjenik urla i koprca se kao lud. Naposletku od silnog bacakanja pada s nosila. Telo mu je u posekotinama, pesnicama mlati u prazno. Bolničarka koja se bavi njime kao da više nema snage. Vidi me kako prilazim, i pojavljuje joj se sjaj u očima.

„Brzo, brzo, doktore Amine...“

Istog časa, ranjenik ostaje sleđen; krici, previjanje, udarci, celo njegovo telo, sve se koči, ruke mu padaju na grudi, kao drvenom lutku kad mu preseku kanape. U deliću sekunde, bol nestaje s njegovih zgrčenih crta lica, a mesto prepušta mahnitom izrazu sačinjenom od hladnog besa i odvratnosti. Dok se naginjem nad njega, upućuje mi preteći pogled i izvija usne u grimasu punu gađenja.

„Neću da me dotiče Arapin“, reži i ljutito me gura rukom. „Radije ću crći.“

Hvatam ga za zglavak i čvrsto mu prisanjam ruku uz bok.

„Držite ga dobro“, kažem bolničarki. „Da ga pregledam.“

„Ne dirajte me“, protestuje ranjenik. „Zabranjujem vam da me pipnete.“

Pljuje na mene. Pošto nema daha, pljuvačka mu pada na bradu, drhtava i elastična, a gnevne suze oblivaju mu kapke. Otvaram mu sako. Stomak mu se pretvorio u sunderastu kašu koja se steže i od najmanjeg napora. Izgubio je mnogo krvi, a od vikanja mu se krvarenje samo pojačava.

„Treba ga odmah operisati.“

Dajem znak bolničaru da mi pomogne da vratim ranjenika na nosila, a potom, razmičući kolica koja nam preprečuju put, jurim ka operacionom bloku. Ranjenik s mržnjom pilji u mene, očima koje samo što se nisu prevrnule. Pokušava da se pobuni, ali od silnog previjanja se iscrpeo. Poražen, okreće glavu, kako mu više ne bih bio pred očima, i prepušta se omamljenosti koja ga savladava.

Jasmina Kadra
Atentat

Izdavač:
Čarobna knjiga

Za izdavača:
Borislav Pantić

Plasman:
021/439697

Lektura:
Slobodan Guberinić

Korektura:
Sonja Pejović

Dizajn korica:
Dragan Bibin

Prelom i priprema za štampu:
Marija Gajišin

Štampa:
Rubikon, Beograd

Tiraž:
800

CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd

821.133.1-31

KADRA, Jasmina, 1955-

Atentat / Jasmina Kadra; prevod: Melita Logo-Milutinović - Beograd:
Čarobna knjiga, 2010 (Beograd:Rubikon). - 207 str.; 21 cm. - (Biblioteka:
Avantura reči [Čarobna knjiga])

Prevod dela: L'attentat, Yasmina Khadra. - Pravo ime autora> Mohamed
Mulesehul. - Tiraž 800.

ISBN ISBN 978-86-7702-152-8

COBISS.SR-ID 180385292